

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

Володимир САДКОВИЙ

«___»_____2021 року

ПРОГРАМА

вступного іспиту з конкурсного предмета «Українська мова та література» для осіб,
що вступають на навчання для отримання ступеня бакалавр
на основі повної загальної середньої освіти

Харків – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Зміст роботи визначено Програмою зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з української мови та літератури, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2018 року № 696.

Тест з української мови і літератури у 2021 році складається із завдань чотирьох форм: завдань з вибором однієї правильної відповіді, завдань на встановлення відповідності («логічні пари»), завдань відкритої форми з короткою письмовою відповіддю і завдання відкритої форми з розгорнутою письмовою відповіддю.

Загальна кількість завдань тесту з української мови і літератури – 67, на їх виконання учасникам буде відведено 210 хвилин.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання сертифікаційної роботи з української мови і літератури – 116 балів.

ФОРМИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Завдання з вибором однієї правильної відповіді. Завдання складається з основи та чотирьох або п'яти варіантів відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання вибрав і позначив відповідь у бланку відповідей А.

Тест містить 54 завдання цієї форми (№1-20, №25-52, №58-63), що будуть оцінені в 0 або 1 бал: 1 бал, якщо вказано правильну відповідь; 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді на завдання не надано.

Завдання на встановлення відповідності. Завдання складається з основи та двох стовпчиків інформації, позначених цифрами (ліворуч) і буквами (праворуч). Виконання завдання передбачає встановлення відповідності (утворення «логічних пар») між інформацією, позначеною цифрами та буквами. Завдання вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання встановив відповідність і зробив позначки на перетинах рядків (цифри від 1 до 4) і колонок (букви від А до Д) у таблиці бланка відповідей А.

Тест містить 9 завдань цієї форми (№21-24, №53-57), що будуть оцінені в 0, 1, 2, 3 або 4 бали: 1 бал – за кожен правильно встановлену відповідність («логічну пару»); 0 балів за будь-яку «логічну пару», якщо зроблено більше однієї позначки в рядку; 0 балів за завдання, якщо не вказано жодної правильної відповідності («логічної пари»), або відповіді на завдання не надано.

Завдання відкритої форми з короткою письмовою відповіддю (№64-66). Завдання передбачає надання короткої письмової відповіді учасником зовнішнього незалежного оцінювання в бланку відповідей В за змістом тексту для читання, наведеним у сертифікаційній роботі.

Завдання відкритої форми з короткою письмовою відповіддю оцінюються в 0, 1 або 2 бали: 0 балів - відповіді не надано; 1 бал - надано неповну, часткову відповідь; 2 бали - надано повну, вичерпну відповідь.

Завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю (№67). Завдання передбачає надання розгорнутої письмової відповіді учасником зовнішнього незалежного оцінювання в бланку відповідей Б.

Завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю оцінюється від 0 до 20 балів за критеріями змісту та мовного оформлення:

Важливо! Роботу, що не відповідає темі власного висловлення, буде оцінено в 0 балів. Роботу обсягом до 100 слів буде оцінено в 0 балів.

1. Теза: **0, 1** або **2** бали.

2. Аргументи: **0, 1** або **2** бали.

3а. Приклад із літератури чи інших видів мистецтва: **0, 1** або **2** бали.

3б. Приклад, що є випадком із життя чи історичною подією: **0, 1** або **2** бали.

4. Логічність, послідовність: **0, 1** або **2** бали.

5. Висновок: **0, 1** або **2** бали.

6а. Орфографія та пунктуація: **0, 1, 2, 3** або **4** бали.

6б. Лексика, граматики та стилістика: **0, 1, 2, 3** або **4** бали.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗАВДАНЬ

Зміст завдання відкритої форми з розгорнутою письмовою відповіддю оцінюють за шістьма критеріями (1, 2, 3а, 3б, 4 та 5), як наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
1. Теза	Учасник вправно формулює тезу	2
	Учасник не формулює тези вправно	1
	Учасник не формулює тези взагалі або формулює тезу, що не відповідає запропонованій темі	0
2. Аргументи	Учасник наводить принаймні два доречні й переконливі аргументи	2
	Учасник наводить принаймні один доречний аргумент. Аргументи дублюють один одного, у другому аргументі перефразовано зміст першого.	1
	Один з аргументів не є доречним стосовно сформульованої тези	
	Учасник не наводить жодного аргументу або наведені аргументи не є доречними	0
3а. Приклад із літератури чи інших видів	Один з аргументів підкріплено принаймні одним розгорнутим, добре поясненим прикладом з художньої літератури чи іншого виду мистецтва	2
	Немає мотивації наведення прикладу.	
	Приклад не конкретизований через художній образ. У прикладі є фактичні помилки	1

мистецтва	Прикладу з літератури чи інших видів мистецтва немає або він не є доречним	0
3б. Приклад, що є випадком із життя або історичною подією	Учасник наводить принаймні один доречний приклад із власного життя або подію з історії чи суспільно-політичного життя, що є конкретною, локалізованою в часі та просторі	2
	Немає мотивації наведення такого прикладу; він не конкретизований; у ньому є фактичні помилки	1
	Прикладу з історії, суспільно-політичного чи власного життя немає, або він не є доречним	0
4. Логічність, послідовність	Висловлення демонструє зосередженість на запропонованій проблемі, цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу)	2
	У роботі є порушення логічності, цілісності, послідовності й несуперечливості розвитку думки	1
	Логіки викладу, цілісності, послідовності й несуперечливості розвитку думки немає	0
5. Висновок	Висновок відповідає запропонованій темі й органічно пов'язаний із тезою, аргументами й прикладами	2
	Висновок лише частково відповідає тезі або лише частково пов'язаний з аргументами та прикладами	1
	Висновку немає; висновок не відповідає сформульованій у завданні відкритої форми з розгорнутою письмовою відповіддю тезі; висновок не пов'язаний з аргументами та прикладами	0

Мовне оформлення завдання відкритої форми з розгорнутою письмовою відповіддю оцінюють за двома критеріями (6а та 6б), як наведено в таблицях 2 і 3.

Таблиця 2

Критерій	Кількість помилок	Бали
6а. Орфографія та пунктуація	0–1	4
	2–6	3
	7–11	2
	12–16	1
	17 і більше	0

Таблиця 3

Критерій	Кількість помилок	Бали
6б. Лексика, граматики та стилістика	0–1	4
	2–4	3
	5–7	2
	8–10	1
	11 і більше	0

Під час оцінювання орфографічної і пунктуаційної нормативності роботи **2 (дві) не грубі** помилки рахують як **1 (одну) грубу**.

До негрубих зараховують такі помилки:

- у написанні великої літери в складних власних назвах;
- у випадках написання разом й окремо прислівників, утворених від іменників з прийменниками;
- у випадках нерозрізнення **не/ні** (*не хто інший / ніхто інший ...*);
- у випадках, коли замість одного розділового знака поставлено інший;
- у пропуску одного зі сполучуваних розділових знаків або в порушенні їхньої послідовності.

Негрубу орфографічну й негрубу пунктуаційну помилки **НЕ ДОДАЮТЬ** і **НЕ ЗАРАХОВУЮТЬ** як **1 (одну) грубу**.

Систематичне порушення норм милозвучності (**3 (три) і більше** випадків порушення на одне з правил: *у-в, і-й-та*) рахують як **1 (одну)** орфографічну помилку.

Роботу, що **не відповідає темі** завдання відкритої форми з розгорнутою письмовою відповіддю, оцінюють у **0** балів.

Роботу відкритої форми з розгорнутою письмовою відповіддю **обсягом до 100 слів** оцінюють у **0** балів.

ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСУМКОВОГО БАЛА

Виконана вступником робота оцінюється за шкалою 100-200 балів. Відповідність отриманих вступником балів буде визначена згідно з **таблицею переведення тестових балів у рейтингову шкалу від 100 до 200 балів після оприлюднення Українським центром оцінювання якості освіти результатів зовнішнього незалежно оцінювання робіт з української мови та літератури 2021 року**.

ПИТАННЯ ДО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Вступники, що вступають на навчання, відповідно до програм середньої освіти, повинні:

- знати зміст мовних понять і термінів;
- розпізнавати мовні явища й закономірності;
- групувати і класифікувати вивчені мовні явища;
- визначати істотні ознаки мовних явищ;
- розуміти значення й особливості функціонування мовних одиниць;
- установлювати причинно-наслідкові зв'язки мовних явищ;
- застосовувати знання з фонетики, лексики, фразеології, морфеміки, словотвору, морфології, синтаксису та лінгвістики тексту в практичних ситуаціях;
- розуміти фактичний зміст, причинно-наслідкові зв'язки, тему, основну думку та виражально-зображувальні засоби прочитаного тексту;
- оцінювати мовлення з погляду дотримання основних орфоепічних, лексичних, морфологічних, синтаксичних норм української мови;
- оцінювати письмові висловлювання з погляду мовного оформлення й ефективності досягнення поставлених комунікативних завдань;

- відрізняти випадки правильного використання мовних засобів від помилкових;
- створювати власні висловлення, чітко формулюючи тезу, наводячи переконливі аргументи, використовуючи доречні приклади, логічно й послідовно викладаючи думки та формулюючи відповідні висновки;
- використовувати різноманітні виражальні засоби, граматичні конструкції, лексичне і фразеологічне багатство української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування;
- оформлювати письмове мовлення відповідно до орфографічних, граматичних і пунктуаційних норм української мови.

Назва розділу	Зміст мовного матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки
1. Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія	Алфавіт. Наголос. Основні випадки уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування <i>у-в, і-й</i> . Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [є], [и], [о] в коренях слів. Сполучення <i>йо, ьо</i> . Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Найпоширеніші випадки чергування приголосних звуків. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>нн</i> у прикметниках і дієприкметниках, не з різними частинами мови	<i>Учасник (учасниця)ЗНО повинен (повинна) вміти:</i> Розташовувати слова за алфавітом; наголошувати слова відповідно до орфоепічних норм (згідно з додатком); визначати звукове значення букв у словах; розпізнавати явища уподібнення й спрощення приголосних звуків, основні випадки чергування голосних і приголосних звуків, чергування <i>у-в, і-й</i> ; розпізнавати вивчені орфограми; правильно писати слова з вивченими орфограми, знаходити й виправляти орфографічні помилки на вивчені правила
2. Лексикологія. Фразеологія	Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про фразеологізми	Пояснювати лексичні значення слів; добирати до слів синоніми й антоніми та використовувати їх у мовленні; уживати слова в переносному значенні; знаходити в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів (омоніми, синоніми, антоніми, пароніми); пояснювати значення фразеологізмів, правильно й комунікативно доцільно використовувати їх у мовленні
3. Будова слова. Словотвір	Будова слова. Спільнокореневі слова й форми того самого слова	Визначати значущі частини й закінчення слова; розрізняти форми слова й спільнокореневі слова, правильно вживати їх у мовленні

<p>4. Морфологія. 4.1. Іменник</p>	<p>Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Число іменників. Відмінювання іменників. Незмінювані іменники в українській мові. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові. Кличний відмінок іменників (на прикладі етикетних формул звертань <i>пане полковнику, сестро Олено, друже Сергію, Інно Вікторівно</i> і под.)</p>	<p>Розпізнавати іменники; визначати належність іменників до певної групи за їхнім лексичним значенням, уживаністю в мовленні; правильно відмінювати іменники, відрізняти правильні форми іменників від помилкових; використовувати іменники в мовленні, послуговуючись їхніми виражальними можливостям</p>
<p>4.2. Прикметник</p>	<p>Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням (якісні, відносні, присвійні). Відмінювання прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення. Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників.</p>	<p>Розпізнавати й відмінювати прикметники; утворювати форми ступенів порівняльних якісних прикметників; відрізняти правильні форми прикметників від помилкових</p>
<p>4.3. Числівник</p>	<p>Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання числівників для позначення часу й дат</p>	<p>Розпізнавати й відмінювати числівники; відрізняти правильні форми числівників від помилкових; правильно використовувати їх у мовленні; визначати сполучуваність числівників з іменниками; правильно утворювати форми числівників для позначення часу й дат</p>
<p>4.4. Займенник</p>	<p>Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання займенників. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників</p>	<p>Розпізнавати й відмінювати займенники; відрізняти правильні форми займенників від помилкових, правильно добирати потрібні форми займенників і використовувати їх у мовленні, правильно писати неозначені й заперечні займенники</p>

<p>4.5. Дієслово</p>	<p>Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Види дієслова (доконаний і недоконаний). Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, -то). Безособові дієслова. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Особові закінчення дієслів I та II дієвідміни. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.</p> <p>Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на -но, -то.</p> <p>Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот</p>	<p>Розпізнавати дієслова, особливі форми дієслова, безособові дієслова; визначати види, часи й способи дієслів; відрізнити правильні форми дієслів від помилкових; правильно писати особові закінчення дієслів.</p> <p>Розпізнавати дієприкметники (зокрема відрізнити їх від дієприслівників), визначати їхні морфологічні ознаки й синтаксичну роль; відрізнити правильні форми дієприкметників від помилкових; добирати й комунікативно доцільно використовувати дієприкметники, дієприкметникові звороти та безові форми дієслова на -но, -то, в мовленні.</p> <p>Розпізнавати дієприслівники, визначати їхні морфологічні ознаки, синтаксичну роль; відрізнити правильні форми дієприслівників від помилкових; правильно будувати речення з дієприслівниковими зворотами</p>
<p>4.6. Прислівник</p>	<p>Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних за творення прислівників вищого та найвищого ступенів порівняння. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу.</p>	<p>Розпізнавати прислівники, визначати їхню синтаксичну роль, ступені порівняння прислівників; відрізнити правильні форми ступенів порівняння прислівників від помилкових; правильно писати прислівники й сполучення прислівникового типу; добирати й комунікативно доцільно використовувати прислівники в мовленні</p>

4.7. Службові частини мови	<p>Прийменник як службова частина мови. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників.</p> <p>Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні й підрядні. Групи сполучників за вживанням (одиночні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та інших співзвучних частин мови.</p> <p>Частка як службова частина мови. Правопис часток.</p>	<p>Розпізнавати прийменники, визначати їхні морфологічні ознаки; правильно й комунікативно доцільно використовувати прийменників у мовленні.</p> <p>Розпізнавати сполучники, визначати групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю, за вживанням і будовою; відрізнити сполучники від інших співзвучних частин мови; правильно й комунікативно доцільно використовувати сполучники в мовленні.</p> <p>Розпізнавати частки; правильно писати частки.</p>
4.8. Вигук	Вигук як частина мови. Правопис вигуків.	Розпізнавати вигуки й правильно їх писати.
5. Синтаксис 5.1. Словосполучення	Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення.	Розрізнити словосполучення й речення, сурядний і підрядний зв'язок між словами й частинами складного речення.
5.2. Речення	Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, звертань, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення).	Розрізнити речення різних видів: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за будовою, складом граматичної основи, за наявністю другорядних членів, за наявністю необхідних членів речення, за наявністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, звертань, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення).

5.2.1. Просте двоскладне речення	Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Зв'язок між підметом і присудком. Тире між підметом і присудком.	Визначати структуру простого двоскладного речення, особливості зв'язку між підметом і присудком; правильно й комунікативно доцільно використовувати прості речення. Правильно вживати тире між підметом і присудком.
5.2.2. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні	Означення. Прикладка як різновид означення. Додаток. Обставина. Порівняльний зворот	Розпізнавати види другорядних членів; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні.
5.2.3. Односкладні речення	Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні).	Розпізнавати типи односкладних речень, визначати особливості кожного з типів; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості односкладних речень у власному мовленні
5.2.4. Просте ускладнене речення	Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Речення зі вставними словами, словосполученнями й реченнями, їхнє значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні.	Розпізнавати просте речення з однорідними членами; звертаннями; вставними словами, словосполученнями й реченнями; відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами), зокрема уточнювальними; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості таких речень у мовленні; правильно розставляти розділові знаки в них.
5.2.5. Складне речення	Типи складних речень за способом зв'язку їхніх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.	Розпізнавати складні речення різних типів, визначати їхню структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями; добирати й конструювати складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті.
5.2.5.1. Складносурядне речення	Складносурядне речення, його будова. Єднальні, протиставні й розділові сполучники в складносурядному реченні. Розділові знаки в складносурядному реченні.	Розпізнавати складносурядні речення; комунікативно доцільно використовувати їхні виражальні можливості в мовленні; правильно розставляти розділові знаки в складносурядному реченні.

5.2.5.2. Складнопідрядне речення	Складнопідрядне речення, його будова. Головна й підрядна частини. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку в складнопідрядному реченні. Основні види підрядних частин: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умови, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, розділові знаки в них.	Розпізнавати складнопідрядні речення, визначати їхню будову, зокрема складнопідрядних речень з кількома підрядними; визначати основні види підрядних частин, типи складнопідрядних речень за характером зв'язку між частинами; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості складнопідрядних речень різних типів у процесі спілкування; правильно розставляти розділові знаки в складнопідрядному реченні.
5.2.5.3. Безсполучникове складне речення	Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.	Розпізнавати безсполучникові складні речення; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості безсполучникових складних речень у мовленні; правильно розставляти знаки в них.
5.2.5.4. Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку	Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку, розділові знаки в ньому.	Розпізнавати складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості речень цього типу в мовленні; правильно розставляти знаки в них.
5.3. Способи відтворення чужого мовлення	Пряма й непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог. Розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом.	Замінювати пряму мову непрямою; правильно й доцільно використовувати в тексті пряму мову й цитати; правильно вживати розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом.
6. Стилїстика	Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції.	Розпізнавати стилї мовлення, визначати особливості кожного з них; користуватися різноманітними виражальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування.

<p>7. Розвиток мовлення</p>	<p>Види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Тексти різних стилів, типів, жанрів.</p>	<p>Уважно читати, усвідомлювати й запам'ятовувати зміст прочитаного, диференціюючи в ньому головне та другорядне; критично оцінювати прочитане; аналізувати тексти різних стилів, типів і жанрів; будувати письмове висловлювання, логічно викладаючи зміст, підпорядковуючи його темі й основній думці, задуму, вибраному стилю та типу мовлення, досягати визначеної комунікативної мети; формулювати, добирати доречні аргументи й приклади, робити висновок, висловлювати власну позицію, свій погляд на ситуацію чи обставини; правильно структурувати текст, використовуючи відповідні мовленнєві звороти; знаходити й виправляти похибки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень, спираючись на засвоєні знання.</p>
-----------------------------	---	---

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

- знати особливості розвитку української літератури в різні історичні періоди;
- знати імена представників того чи іншого літературного періоду;
- знати авторів вивчених творів;
- орієнтуватися в основних стильових тенденціях літератури того чи іншого історичного періоду;
- знати основні літературні напрями, течії (угруповання, школи), їх представників;
- розуміти ідейні та мистецькі засади, що об'єднали представників того чи іншого угруповання або школи;
- знати основні відомості про життя й творчість письменників;
- знати зміст художніх творів, що ввійшли до переліку;
- ідентифікувати героя, подію тощо за авторською характеристикою, назвою твору, фрагментом з твору;
- визначати місце й роль митця в літературному процесі доби;
- знати основні теоретико-літературні поняття, передбачені програмою;
- уміти визначати в запропонованих творах тропи, передбачені програмою;
- аналізувати літературний твір чи його уривок;
- визначати найхарактерніші ознаки літературних напрямів і течій;
- визначати найхарактерніші особливості літературного процесу певного періоду та ознаки індивідуального стилю митця;
- порівнювати літературні явища.

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки
1. Усна народна творчість	<p>Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових і родинно-побутових пісень.</p> <p>Пісні Марусі Чурай. «Віють вітри, віють буйні», «За світ встали козаченьки»</p> <p>Історичні пісні. «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то хміль»</p> <p>Тематика, образи, зміст народних дум і балад. «Дума про Марусю Богуславку». Балада «Ой летіла стріла»</p>	<p><i>Учасник (учасниця) повинен (повинна) уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняти види й жанри усної народної творчості: різновиди календарно-обрядових пісень (щедрівки. Колядки, веснянки, русальні, купальські й жнивварські пісні); суспільно-побутові, історичні й родинно-побутові пісні; думи, балади; - визначити провідні мотиви творів усної народної творчості, їхні художні особливості; - розрізняти літературні роди, види й жанри; - співвідносити літературний твір із відповідним літературним напрямом, стилем, течією; - визначати тему, ідею, проблематику літературних творів; - характеризувати літературних героїв, коментувати їхні вчинки; - визначати художні образи і їхню роль у літературному творі; - упізнавати літературних героїв за їхніми цитатними характеристиками й репліками; - орієнтуватися в сюжетах літературних творів; - визначати сюжетні й поза сюжетні елементи літературних творів, їхні композиційні особливості; - визначати провідні мотиви ліричних творів; - аналізувати мову літературного твору; - знаходити художні засоби й визначати їхню роль у літературних творах; - співвідносити фрагмент літературного твору з його назвою та автором; - співвідносити письменників з фрагментами їхніх творів, а також з висловами митців та літературних критиків про них та їхні твори; - знати псевдоніми й справжні імена письменників, належність їх до літературних епох, шкіл, угруповань;

<p>2. Давня українська література</p>	<p>«Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги). «Слово про похід Ігорів» Григорій Сковорода. «De libertate», «Всякому місту — звичай і права», «Бджола та Шершень».</p>	<ul style="list-style-type: none"> - визначати місце і роль письменника в літературному процесі; - пояснювати поняття «розстріляне відродження», «київські неокласики», «празька школа поетів», «шістдесятництво», «десиденство»; - орієнтуватися в основних тенденціях розвитку сучасної літератури. <p><i>Учасник (учасниця) повинен (повинна) знати такі теоретико-літературні поняття:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - літературні роди: драма, епос (ліро-епос), лірика; - лірика, її тематичні різновиди та жанри; інтимна, громадянська (патріотична), пейзажна, філософська; верлібр, ліричний вірш, пісня, послання, сонет; - епос та його жанри: новела, повість, роман, різновиди повісті та роману, усмішка; - драма та її жанри: власне драма, драма-феєрія, комедія, трагікомедія; - ліро-епос та його жанри: байка, балада, дума, історична пісня, поема; - літературні напрями, стилі течії: бароко, класицизм, реалізм, модернізм (експресіонізм, імпресіонізм,
---------------------------------------	---	--

<p>3. Література кінця XVIII — початку XX ст.</p>	<p>Іван Котляревський. «Енеїда», «Наталка Полтавка». Тарас Шевченко. «Катерина», «Кавказ», «Гайдамаки», «Сон» («У всякого своя доля «І мертвим, і живим, і ненародженим...», «Заповіт» Пантелеймон Куліш. «Чорна рада». Іван Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я». Панас Мирний. «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» (1, 4 частини). Іван Карпенко-Карий. «Мартин Боруля». Іван Франко. «Захар Беркут», «Чого являєшся мені у сні?..», «Мойсей».</p>	<p>символізм, неокласицизм, неоромантизм); постмодернізм як явище в сучасному літературному процесі; - ліричний герой, персонаж, прототип, художній образ; - тема, ідея, мотив, проблематика художнього твору; конфлікт у драматичному творі; - композиція художнього твору (сюжет, сюжетні й поза сюжетні елементи); - види комічного: бурлеск, гротеск, гумор іронія сарказм, сатира, травестія; - художні засоби: алегорія. Алітерація, алюзія, анафора, антитеза, асонанс, гіпербола, епітет (постійний епітет), епіфора, інверсія, метафора, метонімія, оксиморон, паралелізм, персоніфікація, порівняння, рефрен, риторичне звертання, риторичне запитання, символ, тавтологія.</p>
---	---	---

<p>4. Література ХХ ст.</p>	<p>Михайло Коцюбинський. «Тіні забутих предків», «Intermezzo». Василь Стефаник «Камінний хрест». Ольга Кобилянська. «Valse melancholique». Леся Українка. «Contra spem spero!», «Лісова пісня». Микола Вороний. «Блакитна Панна». Олександр Олесь. «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!..» Павло Тичина. «Пам'яті тридцяти», «Ви знаєте, як липа шелестить...», «О, панно Інно...», Максим Рильський. «У теплі дні збирання винограду...» Микола Хвильовий. «Я (Романтика)» Володимир Сосюра. «Любіть Україну!» Валер'ян Підмогильний. «Місто» Юрій Яновський. «Майстер корабля» Остап Вишня. «Моя автобіографія», «Сом» Микола Куліш. «Мина Мазайло» Богдан-Ігор Антонич. «Різдво» Олександр Довженко. «Зачарована Десна» Андрій Малишко. «Пісня про рушник» Василь Симоненко. «Ти знаєш, що ти – людина?», «Задивляюсь у твої зіниці...». «Лебеді материнства» Василь Голобородько. «Наша мова» Олесь Гончар. «Модри Камень» Григор Тютюнник. «Три зозулі з поклоном» Василь Стус. «Господи, гніву пречистого...» Іван Драч. «Балада про соняшник» Ліна Костенко. «Страшні слова, коли вони мовчать», «Маруся Чурай»</p>
<p>5. Твори українських письменників-емігрантів</p>	<p>Іван Багряний. «Тигролови». Євген Маланюк. «Уривок з поеми»</p>

<p>6. Сучасний літературний процес (кінець XX-початок XXI ст.)</p>	<p>Загальний огляд, основні тенденції. Постмодернізм як літературне явище.</p>
--	--

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

Українська мова

Підручники

1. Глазова О.П. Українська мова : підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. /О. П. Глазова. — К.; Видавничий дім «Освіта», 2013. — 272с.
2. Газова О. Рідна мова: Підручник для 6 класів загальноосвітніх навчальних закладів /О. Глазова, Ю. Кузнецов.- Київ: Педагогічна преса, 2006. - 290 с. іл.
3. Глазова О., Кузнецов Ю. Рідна мова: Підручник для 7-го класу.- К.: Зодіак-ЕКО, 2007. – 288 с.: іл.
4. Пентилюк М.І. Рідна мова: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. /М.І.Пентилюк, І.В. Гайдаєнко, А. І. Ляшкевич, С. А. Мельчук; за заг.ред. М.І.Пентилюк. – К.: Освіта, 2008.- 272 с.
5. Єрмоленко С.Я., Сичова В.Т. Українська мова: Підручн. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. - К.: Грамота, 2009. - 304 с.: іл.
6. Заболотний О., Заболотний В. Українська мова: Підручник для 10-го класу загальноосвіт. навч. закл. / О. Заболотний, В.Заболотний. - К.: Генеза, 2010. - 220 с.
7. Біляєв О.М.Українська мова. Підручник для 10-11 класів/ Біляєв О.М., Симоненкова Л.М., Скуратівський Л.В., Шелехова Г.Т. - К.: Освіта, 2004. – 384 с.
8. Пентилюк М.І. Українська мова 11 клас. / Пентилюк М.І., Горошкіна О.М., Попова Л.О. - К.: Освіта, 2011. – 210 с.
9. Караман С.О., Караман О.В.та ін Українська мова: підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: академ. рівень, профіл. рівень / С.О. Караман, О.В. Караман, М.Я. Плющ, В.І. Тихоша. - К.: Освіта, 2011. - 416 с.
10. Погрібний М. І.Українська літературна вимова: Підручники української мови - Трансформ, Дніпропетровськ, 1992. – 28 с.

Посібники

1. Авраменко О.М., Блажко М.Б.Українська мова та література: Довідник. Завдання в тестовій формі. І частина. – К.:Грамота, 2020. – 496с.
2. Білецька Олена. Українська мова. Комплексна підготовка до ЗНО та ДПА 2021. К.: Підручники й посібники, 2020. 608 с.
3. Данилевська Оксана. Українська мова. Комплексне видання. ЗНО 2021.
4. Заболотний Олександр, Заболотний Віктор. Українська мова і література. Типові тестові завдання. Новий правопис. ЗНО 2021. К.: Літера ЛТД, 2020. 144 с.
5. Літвінова Інна, Гарюнова Юлія, Авраменко Олександр Українська мова та література. Власне висловлення. Посібник для підготовки до ЗНО 2021. К: Грамота, 2020. 72 с.
6. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. – 4-те вид. – К: Освіта, 200. – 254 с.
7. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: модульний курс. Навчальний посібник.- К: Вища школа, 2006. – 326 с.

Українська література Підручники

1. Коваленко Л.Т. Українська література: підруч. для 5 класу загальноосвіт. навч. закл. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 288 с.: іл.
2. Мовчан Р.В. Українська література: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Генеза, 2006. – 240 с.: іл.
3. Дудіна Т.К., Панченков А.О. Українська література: 6 кл.: Підручник. - К.: А.С.К.. 2006. - 288 с.; іл.
4. Авраменко О.М. Українська література. Підруч. для 7-го кл. - К.: Грамота, 2007. - 296 с.: іл.
5. Цимбалюк В.І. Українська література: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.І. Цимбалюк. - К.: Освіта, 2008. - 336 с.
6. Авраменко О.М., Дмитренко Г.К. Українська література: Підручн. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навч. мовами нац. меншин. - К.: Грамота, 2009. - 288 с.: іл.
7. Семенюк Г.Ф. Українська література : підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл.(рівень стандарту, академічний рівень) / Г.Ф.Семенюк, М.П.Ткачук, О.В.Слоньовська [та ін.]; за заг.ред. Г.Ф.Семенюка. – К.: Освіта, 2010. – 352 с.
8. Авраменко О. М., Пахаренко В. І. Українська література : Підручн. для 10 кл. загальноосвітн. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень). — К. : Грамота, 2010. — 280 с. : іл.
9. Українська література: підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень) / Г. Ф. Семенюк, М. П. Ткачук, О. В. Слоньовська [та ін.]; за заг. ред. Г. Ф. Семенюка. - К.: Освіта, 2011. - 416 с.

Посібники

1. Авраменко О.М., Блажко М.Б.Українська мова та література: Довідник. Завдання в тестовій формі. І частина. – К.:Грамота, 2011. – 552с.
2. Бронзенко Т.А. Українська література. Ефективна підготовка до ЗНО учнів 10-11 класів/ Т.А.Бронзенко, Л.М.Ільченко, Л.І.Коткова, С.Р.Молочко, С.І.Сватенкова, О.М.Чепела – Х.: «Українська книжкова мережа», 2011. – 256 с.
3. Терещенко В.М. Українська мова та література. Навчально-практичний довідник/В.М.Терещенко. – Х.:Торсінг плюс, 2012. – 384 с. : іл.

Словники

1. Гром'як Р.Т. Літературознавчий словник-довідник/Р.Т.Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін.. – К.:ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
2. Оліфіренко С.М. Універсальний літературний словник-довідник/С.М. Оліфіренко, Л.В. Оліфіренко. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. – 432 с.
3. Погрібний М.І. Орфоепічний словник – К.: Рад.шк., 1986. – 118 с.

Антології та хрестоматії

1. Дивоовид: Антологія української поезії ХХ ст. /упор., передмова І.Лучука.- Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 784 с.
2. Сучасна українська література кінця ХХ ст.. – початку ХХІ ст./Упорядкув. текстів, передм., підготовка навч.- метод. Матеріалів І.М.Андрусика. – К.: Школа, 2006. – 464с. : іл. – (Шкільна хрестоматія)

3. Українська література XIX століття: Хрестоматія: Навч. посіб./Упоряд. Н.М.Гаєвська. – К.: Либідь, 2006, - 132 с.
4. Розстріляне відродження : Антологія 1917-1933: Поезія-проза-драма-есе/Упорядкув., передм., післямова Ю.Лавріненка; Післямова С.Сверстюка. – К.: Смолоскип, 2002. – 984 с.

Голова предметної екзаменаційної комісії

Ірина БОГДАНОВА